

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

*Матеріали VII Всеукраїнської
науково-практичної конференції*

*“Проблеми конституційно-правової модернізації
держави в контексті сучасних глобалізаційних викликів”,
м. Київ, МАУП, 22 листопада 2012 р.*

Частина II

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2013

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 2 від 27.02.13)

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
О. В. Куроченко, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соціальних наук, проф.;
В. В. Утвенко, канд. іст. наук, доц.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф.;
М. В. Чечетов, д-р наук держ. упр., проф.;
Н. П. Ярош, д-р наук держ. упр.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності: [зб. наук.
С76 пр.] / МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

Вип. 8: Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції “Проблеми конституційно-правової модернізації держави в контексті сучасних глобалізаційних викликів”, м. Київ, 22 листоп. 2012 р. — Ч. II / редкол.: А. М. Подоляка (голова) [та ін.]. — 2013. — 184 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2013
© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013

Селезньова О. А.

Необхідність інтеграційного вибору України: Митний союз чи ЄС?	58
---	----

Жабюк І. Я.

Стратегія і тактика забезпечення національної економічної безпеки в Україні	66
--	----

Зваридчук Т. М.

Державна молодіжна політика в Україні: перспективи розвитку	70
--	----

Кирильчук Є. О.

Інформаційне суспільство як феномен: політологічна парадигма	74
---	----

Клінова І. Ю.

Правове регулювання у сфері державного управління молодіжною політикою в Україні	81
---	----

Комаров О. В.

Справедливість як умова функціонування досудового слідства	90
---	----

Кравченко Т. А.

Поняття “традиційної легітимності” у класичній державно- правовій теорії	96
---	----

Ларина И. А., Астафьева Г. И.

Государственная политика в социогуманитарной сфере. Психологические аспекты глобализации	105
---	-----

Магеррамзаде Алібала Саттар огли

Щодо аналізу механізмів і перебігу макроекономічних потрясів у світовій економіці	112
--	-----

ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ФЕНОМЕН: ПОЛІТОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА

Становлення і розвиток української державності, вип. 8, с. 74—80

Суспільні, політичні, економічні та інші трансформації сучасних суспільств є важливою ознакою нашого часу. Особливо помітними і відчутними вони виявилися в постіндустріальну добу, з переходом до формування суспільств, які визначаються як інформаційні. Зазначене формування стало можливим у результаті небаченого зростання в житті людства ролі інформації, високотехнологічних інформаційних систем.

Роль інформації нині важко переоцінити. Глобальна інформаційно-комунікативна мережа, за висловом відомого фахівця в галузі комунікацій Е. Сміта, є становим хребтом сучасної цивілізації.

Визначально концепція інформаційного суспільства виникла і практично почала формуватися в 70-ті р. XX ст. Її основоположниками нині вважаються такі політологи (політики), соціологи і філософи, як Д. Белл, З. Бжезінський, Д. Нейсбіт, А. Кінт, Б. Ланв'є, Е. Сміт, Д. Плевник, Е. Тоффлер та інші. В Україні проблематикою інформаційних суспільств займаються С. Азаров, В. Бебик, Ю. Бондар, М. Головатий, В. Лисицький, В. Петрик, В. Руденко та багато інших фахівців різних галузей знань.

Спочатку розглянемо декілька найхарактерніших у сучасній науковій літературі визначень поняття “інформацій-

не суспільство”, йдучи від загального до часткового, того, що зводиться вже до характеристики відповідних особливостей такого суспільства.

Мабуть, найоб’ємніше, найоптимальніше загальний підхід до визначення феномену “інформаційне суспільство” дають автори словникового видання “Енциклопедія освіти” (К., 2008), які пишуть: “Інформаційне суспільство — комплексне поняття, що складається з множини різноманітних аспектів політичної, соціальної, економічної та гуманітарної природи, якому властива висока динаміка розвитку. Суть концепції інформаційного суспільства полягає в тому, що першорозрядного значення в розвитку всіх суспільних сфер набувають знання, інформація та інтелектуальний потенціал людини” [7, 363].

Українські філософи В. П. Андрущенко та М. І. Горлач теорію інформаційного суспільства пояснюють як “футурологічний різновид доктрини “постіндустріального суспільства” [10, 179]. В основі такої теорії, на їх думку, лежить уявлення про те, що “сучасний науково-технічний переворот у продуктових силах суспільства і в матеріальних основах життя суспільства приведе до глобальної інформатизації та комп’ютеризації суспільного життя у національному, у між-національному та наднаціональному плані, викличе необхідність створення планетарних інформаційно-технологічних систем” [10]. Дійсно, той же Інтернет є не чим іншим, як однією із перших з-поміж таких систем.

Надто часто інформаційне суспільство характеризується не інакше як суспільство глобальне, глобалізоване, в якому, особливо з часом, використання інформації фактично не матиме кордонів, часових, просторових та будь-яких інших ознак і характеристик. Гіпотетично — це досить точно і вірно. Світ багато в чому глобалізується завдяки та за рахунок інформації.

Зрозумілим є також, чому фактично з поняттям “інформаційне суспільство” достатньо близьким є поняття “інфократія”, хоча основу зазначеного терміну становить розуміння

влади як влади володарів інформації. Значною мірою це так, коли ведуть мову про роль інформації у організації функціонування суспільства взагалі. Йдеться про роль і значення сьогодні різних, особливо електронних, засобів комунікації, інформатики, телематики, створення глобальної мережі.

Об'єктивно інформаційне суспільство є продовженням індустріального суспільства. І тому природно, наприклад, що автори “Політологічного енциклопедичного словника” інформаційне суспільство подають як “суспільство постіндустріального типу з характерно вираженою роллю в його функціонуванні інформації, інформаційних структур і технологій, як управлінських механізмів” [9, 240].

Відомий російський політолог В. Ф. Халіпов під інформаційним суспільством розуміє “суспільний організм, що формується нині в найбільш розвинених країнах і в основі якого лежить раціональне використання інформатики та інформації у всіх основних галузях життя” [12, 529]. У такому визначенні є багато “вразливих” деталей, з-поміж яких найголовнішим є “раціональне використання”, оскільки реально в житті це далеко не раціональне, а скоріше суспільно, політично доцільне чи навіть кон'юктурне використання інформації окремими політичними силами. В. Ф. Халіпов вживає і поняття “інформаційна влада”, а також вказує на те, що найпередовіші країни світу нині не інакше, як “втягуються в інформаційну еру” [12].

Інші російські соціологи Ю. Г. Волков і В. С. Полікарпов називають інформаційними суспільства ті, де “основним багатством і ресурсом є інформація” [6, 162—163]. Це десь співзвучна теза з американським футурологом Е. Тоффлером, який розробив відому теорію трьох революцій: аграрної, індустріальної, інформаційної. В такому інформаційному суспільстві, на думку багатьох вчених, товаром стає інформація.

Автори “Енциклопедії для видавця та журналіста” Ю. В. Бондар, М. Ф. Головатий та М. І. Сенченко дають досить своєрідне, “заземлене” визначення поняття “інформа-

ційне суспільство”: “...фаза історичного розвитку, суспільство, в якому накопичення й обробка інформації та інформаційного продукту виступає рушійною силою науково-технічного, соціально-економічного і культурно-освітнього прогресу” [5, 140]. Як бачимо, домінантою в інформаційному суспільстві автори цитованого визначення вважають інформацію як інформаційний продукт. Щодо “фази історичного розвитку”, то це, на погляд автора статті, вірно лише частково — така характеристика інформаційного суспільства як частини цілого (історичного розвитку) не дає можливості досягнути феномен такого суспільства цілісно, максимально об’ємно і повно.

Поняття “інформаційне суспільство” визначається не лише науковцями різних галузей знань, але й суспільною громадськістю. Так, воно було сформульоване й наведене в “Декларації принципів”, що була прийнята 2003 р. в Женеві на Всесвітній зустрічі на вищому рівні з питань інформаційного суспільства, в якому брала участь і Україна. У цій Декларації, зокрема, засвідчено, що інформаційне суспільство — це таке суспільство, в якому кожен мав би змогу створювати інформацію і знання, мати до них доступ, користуватися й обмінюватися ними з тим, щоб дати окремим особам, громадянам і народам можливість повною мірою реалізувати свій потенціал [7, 363].

Таким чином, можна звернути увагу на те, що: а) інформаційне суспільство — об’єктивний, реальний феномен сучасного суспільного розвитку; б) інформаційне суспільство має власні ознаки, характеристики, проблеми формування і розвитку.

Стосовно останнього варто наголосити на тому, що інформаційне суспільство — це система великих, об’єктивних протиріч. Так, в ньому однаковою мірою існують можливості величезного інформаційного розвитку і збагачення особистості, поширення духовно-культурних надбань людства, а з другого — можливості небаченого маніпулювання громадською думкою.

Об'єктивність, тенденційність, вибіркковість і т. ін. інформації в інформаційному суспільстві є тією проблемою, що вимагає посиленого громадського контролю, впливу на інформацію. Гостро постає питання інформаційної культури як однієї із складових загальної культури суспільства і людини, сукупності усіх видів інформаційно-комунікативної діяльності та її результатів, — стверджують українські політологи М. Головатий та М. Панасюк.

Постійне розширення й поглиблення потоку інформації, — пише український вчений О. П. Дубас, — “вимагає від людства невпинного пошуку засобів запобігання можливим негативним наслідкам вторгнення інформації в структуру людської свідомості з огляду на ідеологічний, ціннісно-орієнтований характер цієї інформації та на її здатність деформувати духовне життя окремих суспільств і людства в цілому” [9, 241]. Таке ж застереження висловлює і американський вчений Річард Харріс, який пише: “Мас-медіа не тільки інформують, розважають та просвіщають. Вони володіють маніпулятивно-управлінським потенціалом, змінюючи наші установки, моделі поведінки та сприйняття дійсності. Формуючи у такий спосіб нові, часто відірвані від життя, міфи та стереотипи, ЗМІ створюють свою реальність. При цьому, оскільки така реальність сприймається мільйонами чи навіть мільярдами споживачів одночасно, саме вона стає такою, що заслуговує на довіру” [13, 13].

В умовах інформаційного суспільства постійно зростає роль і значення у всіх суспільних процесах так званої інфократичної еліти, яка використовує інтелектуальну власність як товар. У політиці, політичних процесах це проглядається надто помітно, і разом з тим, складно, оскільки одночасно зростає і роль тих, хто збирає, опрацьовує, зберігає, поширює, подає інформацію широкому загалу і т. ін.

На завершення, не вдаючись у конкретні питання формування і розвитку інформаційних суспільств взагалі, наведемо, однак, перелік основних стратегічних цілей розвитку такого

суспільства в Україні, сформульованих українським вченим В. Д. Руденко. Вони такі:

- 1) створення постіндустріальної економіки шляхом прискорення впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в усіх сферах суспільного життя, діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- 2) широке використання інформаційно-комунікаційних технологій як інструменту для затвердження демократичних форм державного управління, удосконалення відносин між державою і громадянами, зміцнення демократичних інститутів, становлення електронної форми взаємодії між владою і громадянами;
- 3) забезпечення комп'ютерної грамотності населення, насамперед шляхом створення освітньої системи, орієнтованої на виклики інформаційного суспільства; формування системи цінностей і пріоритетів інформаційного суспільства та використання нових інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні особистості;
- 4) створення національної інформаційно-комунікаційної інфраструктури й інтеграція її зі світовою інфраструктурою [7, 364].

Відтак інформаційне суспільство — реалія нашого часу. Вивчення цього унікального феномену, визначення засад, координат, проблем його формування в Україні посттоталітарного періоду постає як одна із важливих засад багатьох наукових дисциплін, у тому числі й української політології.

Література

1. Закон України “Про інформацію” від 02.10.1992 // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 48.
2. Закон України “Про телебачення і радіомовлення” від 21 груд. 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 10.

3. Закон України “Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні” від 16 листоп. 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 1.
4. Закон України “Про інформаційні агентства” // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 13.
5. Бондар Ю. В. Енциклопедія для видавця та журналіста / Ю. В. Бондар, М. Ф. Головатий, М. І. Сенченко: МАУП, Книж. палата України. — К.: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2010. — 400 с.
6. Волков Ю. Г., Поликарпов В. С. Человек: Энциклопедический словарь. — М.: Гардарики, 1999. — 520 с.
7. Енциклопедія освіти: Акад. пед. наук України / За ред. В. Г. Кременя. — К.: Юрінком Інтер, 2008. — 1040 с.
8. Етнократологічний словник: Енцикл.-довід. слов. / За ред. О. В. Антонюка, М. Ф. Головатого, Г. В. Щокіна. — К.: МАУП, 2007. — 576 с.
9. Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В. П. Горбатенко; За ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. — 2-ге вид., доп. і перероб. — К.: Генеза, 2004. — 736 с.
10. Соціальна філософія: Енциклопедичний словник / Загальна редакція і укладання: В. П. Андрущенко, М. І. Горлач. — Київ-Харків: ВМП “Рубікон”, 1997. — 400 с.
11. Сучасні технології та засоби маніпулювання свідомістю, ведення інформаційних війн і спеціальних інформаційних операцій: Навч. посіб. / В. М. Петрик, О. А. Штоквиш, В. І. Полевий та ін. — К.: Росава, 2006. — 208 с.
12. Халипов В. Ф. Энциклопедия власти. — М.: Академический Проект; Культура, 2005. — 1056 с.
13. Харрис Ричард. Психология массовых коммуникаций. — СПб.: ПРАЙМ-ЕВРОЗНАК, 2002. — 448 с.